

1. OBEC (225) sb f

obec (213), **obiec** (12); *obiec KromRozm I* (3); *obec* : *obiec KromRozm II* (1:6), *KromRozm III* (5:3).

o oraz e jasne.

sg *N* *obec* (5). ◊ [G *obcy*, *obec*y, *obce*.] ◊ *D* *obcy* (1), [obc(e)j, *obiec*y]. ◊ [L *obiec*y.] ◊ *A skostn* w *obec* (219).

Składnia orzeczenia: obec była (2), *obec byli* (2); *była BielKron*; *była* : *byli BierEz* (1:2).

Sł stp: obec a. obiec, Cn: w-obec, Linde XVI – XVIII w.

Spółeczność, grupa; res publica Calep (225) : Ten lift/ gdy *obec* łyżzálá/ więtfza część iuz przyzwałálá: Krolewfkkiemu przykazánium *BierEz F*; Samfka *obec* tę rzecz łyżzác/ Zákrzyknęli táko rzekác: Trwaymy ftałe w fwey świebodzi *BierEz F*; Po wykonánium wefela á elekciey/ profiálá go *obec* o poftánowanie praw *BielKron* 319; *Republica – Rzecz pospolitá, obec. Calep* 918a.

Wyrażenie: »wszystka obec« (2): *Wfzyftká tedy wilcza obec/ Poftáli poftly do owiec: Wiecznego mieru żądáiąc BierEz F2; Aże żoraw z pośrzodku wftál/ A tey to rádzie odmawiał: Rzekác/ iż fie to nie godzi/ Bowiemy wfzyftkkey opcy fzkodzi. BierEz P2; [A zá tą przyczyną roskazał [krol] áby ile zefzli wflytcy przed kościoł/ y zefzłá fie wflytká obec/ y rádni pánowie/ y Biskup Ananias. FlawHist 2v; Pytał urząd reuizorski rad i wszej obec*y *krakowskiej [o] bractwa i inne wszystkie obešcia LustrKraak I 3; tho wyznawamy wssythey [!] obyeczy, my raycze [...], tho chcemy po wssythkkey obyeczy, aby nakosdy rok przyloslo [!] od kassdey rady, gdy máya [!] oddawacz vrząd pienadze, kthore beda przybywacz na potrzebe myasta. ProtokWoźnik 1558 nr 106; A to sie stało przy przytomnosci wssythkkey obcze. ProtokWoźnik 1596 nr 226, 1503 nr 32, 1556 nr 100].*

Wyrażenie przyimkowe: »w obec« = *powszechnie; na ogół; in commune Vulg, Modrz, Cn; generatim, publice Modrz; generaliter, universaliter JanStat* (219): [zakonem starym zowiemy] *šwyte pišmá/ ktore fą wobyec od żydow przyyęte. KromRozm II* i4v, o2v; *áčz tám bifikupá fáme*go *myeni/ ále w obyec* o *kápłanyech rozumye KromRozm III* K2v, Fv; *Then ieft rod fynow Efráimowych: kthorych wobec* było [quarum numerus fuit] *trzydziešci y dwa tyfiáce/ y pięćfeth Leop Num 26/37, Num 26/43, 47, 50; BielKron* 334; *á ci fą od Grzegorzá ten błád máiąc: kthóre Grzegoryanki wobec zowę. BiałKat* 181; *Gánimy tedy w obec/ Tácyany y Enkrátity/ y wfzyftki vcźnie Eufťáchiego WujJudConf* 199; *Y vcźniłem ia był rzecz tę/ ták w obec [...]* nikogo nie miánuiác *áni iálnie y otworzyšcie przeciw* ktorey *zofobná ošobie pišzac CzechEp* 6, 52; *Izaż ten nie ieft fyn ciešle? (marg) Graeckie šlowo* znáczy *rzemiešniká w obec. (-) WujNT* 56; *SPRAWA O LISZCIECH APOSTOLSKICH W OBEC. WujNT* 516, 69, Vvvvv4.

~ *W przeciwstawienciach: »wszyscy w obec ... wybrani* (2), *niektórzy, obrani«* (4): *KromRozm III* H2; *Ktore złączenie nie wfzytkim wobec należy/ iedno tylko wybránym/ á tym ktore dał Bog Ociec* w *poruczeństwo á w opiekę fynowi fwemu RejPosWiecz²* 92v; *choć ták pišmo mówi przedfię tego nie* o *wfzytkich wobec ná žiemi żywiących rozumie/ ále o niektórych tylko. CzechRozm* 109v, 116v.

Wyrażenia: »w obec każdy« [szyk 3:2] (5): *Toć ieft włášciwe á prawdziwe opišanie nie ktorego* *iednego/ ále wobec káżdego Heretyká WujJud* 21; *VObec fie przypodobác chcác we wfzem káżdemu*

Co iedno przynależy ńtanu poczćiwemu. *MycPrz* I A2v; *ZapKościer* 1586/66v; *CzechEp* 172; Więcy też wżytko nam po czärtu dzieie/ Aż ńy z nas w obec káždy narod ńmieie. *PudłFr* 9.

»wszędę w obec« (1): [*Rabi Janatas*] ofiarę chlebá pińze być ná ńziemi wżędę wobec w przyńżćiu Mefyálzowym *BiałKat* 346.

»wszy(s)tek [w tym: *pl* (126), *sg* (przeważnie z rzeczownikiem w funkcji *coll.*) (18)], *wszen [w tym: *pl* (48), *sg* (z rzeczownikiem w funkcji *coll.*) (1)] w obec« [w tym: konstrukcje: *wszystek w obec + sb a. pron* (170), *wszystek + sb a. pron wobec* (23)] = *in commune* *Vulg, Modrz; omnes* *Vulg, PolAnt, Modrz, JanStat; generatim, toto genere* *Modrz; generaliter omnes, in omnibus, generaliter a. universaliter universi* *JanStat* [szyk 170:23] (144:49): *KromRozm I B, G3, I2; KromRozm II b, e2v, e4v, g4, n; wńyńtko wobec krzeńciáńńtwo rádo ńyerádo zwirzchnońć papyeńská wynzawańo* [*lege: wynzawańo*] *KromRozm III P7, B, B2v, H2, M5v, Q3; DiarDop* 104; Nápominańie wżyńtkich w obec ku dzyękam zá dobrodzyeyńtwá Páńńkye *LubPs* F2v *marg; GroicPorz* t2; *KrowObr* 16v [2 r.], 17v; áleńz to wńyńtcy w obec vczyńniemy [*in commune faciamus*] przeciwko Gábáá. *Leop Iudic* 20/9; wńyńtkiego naczyńnia w obec [*omnia autem vasa*] złotego y ńrebrnego/ było pięć tyńięcy/ ośmńet/ y ńfeńńdzieńiąt. *Leop 3.Esdr* 2/14, *Num* 26/41, *Ier* 50/29, 3.*Mach* 6/35, *k.*2v, 1.Petr* 5/5; Ktore to vchwańy y Státuty chcemy y rońkázuiemy/ áby od wńzech w obec poddánych náńzych iáko komu należą chowańy y wypeńńiańy były. *UstPraw* K3, Kv; Lift pierwńzy do wńzech wobec Piotrá świętego Apońtońá. *BibRadz* II 128a, *2v, *3v, *Num* 11/10; *BibRadzBaz* *ktv; BielKron* 100, 308, 334v, 476; *Figere omnes maledictis, Wobec o wńyńtkich źle mówić. Mącz* 205c, 366a; *Prot* B3v; *RejAp* [Ff5]; nuż wńpominańie miánowicie kilka ońob Fráńcuńkiego narodu/ y w obec wńyńtkich Francuzow *GórnDworz* B2; á wobec záń miedzy wńzemi ludźmi/ kto nie pńákańł/ ten vmiáńł tę ták wielką cznońtę chwalińć *GórnDworz* Bb3, D4, O2, V7, V8, Y2 (13); *RejPosWiecz*² 92v; Rońkazáńie o chrzćie ieńt powńzechné/ ná wńyńtek końciońł wobec przynależáce *BiałKat* 256, 176, 258v; *KuczbKat* 9, 235; *WujJud* A8, 25, 26, 63, 84 (8); *WujJudConf* 33v, 74, 84, 87, 88v (8); *BudBib Ier* 25/20, 24; *BudBibKaw* A2v; *BiałKaz* Bv, Mv; *BudNT przedm* b3v, *k. z4, z7 źp, Bb3, Cc2v; StryjWjaz* Cv; [*Izajasz*] przez wńyńtkich wiele ich rozumie/ á nie wńyńtkich wobec. *CzechRozm* 110v; Mowi ńie wobecń o wńyńtkim żywocie Chrińtiáńńkim/ ktory ńie w zaprzeniu fámeńo ńiebie należą *CzechRozm* 231, A2, A2v, A4 *źp, A7, 76v* (19); *KarnNap* A4v; że ńię w Turcech ták záchowańie/ iń wńyńtcy w obec ludzie/ chociań też y bogáći/ y zacnych domow/ w dzieńcinnych leńciech/ bywańią wyuczeni rzemiosńá iákiego ręcznego *ModrzBaz* 13; trzeba ábych o wńyńtkich w obec [*de toto genere*] Vrządźiech powiedźiańł. *ModrzBaz* 39; y ieńliby wńyńtcy wobec [*in commune*] tego niedoyrzeni/ ábo pirwey nieopáńrzyli/ żeby Rzeczńpólna włomku iakiego nieodńiosńá. *ModrzBaz* 50, *kt, 3v, 13, 32v, 49v* (13); *SkarŻyw* 257, 362; *ZapKościer* 1582/32v; *StryjKron* A; *CzechEp* 4, 46, 54, 57, 63, 158, 361; *NiemObr* 4, 38, 43, 84, 85 (10); *WerGońc* 204; *PudłFr* 28; *GórnRozm* Bv, E2; ále wńjńcyńć to ludzie ták máli iáko y wielcy wobec mówiańł/ żeńmy zginęli *KochWr* 19; *PaprUp* C2v; *ActReg* 125; *GórnTroas* 73; *KochFrag* 49; *OrzJan* 111; *LatHar* 562, 593; [*listy inszych Apostońów pisane sq*] do wńyńtkich wiernych: y dla tegoń ie zowańią Kátholickimi/ to ieńt powńzechnymi/ ábo dowńzech w obec. *WujNT* 516, 31, 56, 76, 249, 516 (9); **ABY SIĘ WSZYTKIM WOBEC** dobrze dzieńo, Króń oko opáńrznóńci ma mieńć *SarnStat* 333; A my żadńému innému tákowéńo vrzędu nie dámy/ iedno iedńému z tych czterźech/ którzy obráńi od wńyńtkich wobec będą [*ab omnibus generaliter* *JanStat*

485] *SarnStat* 556, 12, 13, 18, 19, 54 (27); *CzahTr* D3; Wfzyftkich wobec poſpolicie profzē/ [...] Iż króciuchno zechcecie poſłuchác/ Sprawy którą będę wam powiedzieć. *PaxLiz* A4v.

Szeregi: »(i, tak, nie tylko) (wszyscy a. wszystko) wobec, (i, jako (i), ale (i) (każdy a. każde) z osobna« = *et privatis et publicis, tum privatim tum publice* *Modrz*; *tam generaliter omnes quam specialiter singuli omnes et singuli, singulariter singuli et generaliter (a. universaliter) universi* *JanStat* [szyk 30:6] (36); *UstPraw* Kv; MOCną wiarą wierzę y wyznawam wfzyftko wobec y kázde z ofobná cokolwiek ſie w Kredzie [...] zámyma *WujJud* 25; Bo nie ná kazaniu wfzytkim ludziom w obec/ ále ná ſpowiedzi kázdemu z ofobná/ zwłafzczá ſmiertelne grzechy Koſcioł odpufzcza. *WujJud* 84, 26, 264; *WujJudConf* 88v; *CzechRozm* A2, 76v, 143v; áby cnoty y roftropnoſci wzywáli w ſprawowaniu rzeczy y wżem wobec/ y kázdemu z ofobná należących *ModrzBaz* 13; [sposoby] iedne ſą/ ktoremi wfzytkiego w obec doſtawáią/ á drugie/ ktoremi kázdey rzeczy z ofobná [*bonorum universitas ... res singulae*]. *ModrzBaz* 76v, 15, 74v, 90v; Y to niech wważa ieſliż to iemu zoſobná nie ſłuży co ſię wprzod o wżech wobec mowiło? *CzechEp* 57, 63; *GórnRozm* Bv; *ActReg* 125; Ty wieſz wfzytkie w obec rzeczy/ y kázde zoſobná/ á nicci nie ieft táyno w ludzkim ſumnieniu. *LatHar* 593; A nie tylko w obec/ ále y z ofobná wyraża niektore náuki/ ktore ná on czás haeretykowie wzbudzáli. *WujNT* 815, 76; áby [...] ofobliwie kázdy zoſobná y wfzyfcy wobec [*singulariter singuli et universaliter universi* *JanStat* 136] iednym právem/ obyczáymi/ zwyczáiem/ po wfzytkim Króleſtwie náſzym byli ſádzeni. *SarnStat* 116; Wſzyftkim wobec/ y kázdemu z ofobná/ komu to wiedzieć należy/ oznáymuiemy [iż...]. *SarnStat* 1001, 13, 164, 851, 887, 924 (15).

»poſpolity, w obec« (1): ciało y Krew Syná Bożego ieft poſpolita w obec krzeſcijiánſka offiárá *KrowObr* 178v.

»ſpołecznie, w obec« (1): ták to wczynić obiecał/ ieſiizeby złożywſy poſt/ ſpołecznie w obec wſyftcy Pánu Bogu ſie modlili *Leop* *2v.

»w obec, zgoła« = *generatim et universe* *Modrz* [szyk 1:1] (2): Ale iż ták oni wobec zgołá wfzyftko piſmo ſtárego przymierza zakonem názywáią *CzechRozm* 84; *ModrzBaz* 49v.

»wszędzie i w obec« (1): [*przyrodzenie ludzkie*] nie łáčno poymuie tego co wżędzie y w obec ieft/ y do tákiewy rzeczy z trudnoſciá ſerce ſklánia/ chyba do tákiewy ktora tu ieft y teraz *SkarKaz* 39a.

»(bádz) w obec i (bádz) zwłafzcza« [szyk 1:1] (2): *KromRozm III* B2v; GDyż ſie wiele rzeczy w Chrzeſcijiánſkiej náuce ludziem podawa/ o kthorych trzeba miec [!] pewná y mocná Wiárę/ bádz o kázdey zwłafzczá/ bádz w obec o wfzyftkich *KuczbKat* 9. ~

Synonimy: *rzeczpospolita, ſpołecznoſć, towarzystwo*; *wyrażenie przyimkowe*: »ogółem«, *razem*.

Cf **OBECNIE, OBECNOŒĆ**